

En els museus del futur hi sobrarien conservadors

 quaderndelesidees.press/en-els-museus-del-futur-hi-sobrarien-conservadors/

October 13, 2019

Què és un museu i per a què el volem? Sembla una pregunta retòrica, però no ho ha de ser. Vivim al segle XXI amb un seguit de conceptes que provenen del XVIII: art, crítica, creació, alta cultura, museu... La Il·lustració és un projecte cultural (en el sentit més elevat del terme) que responia a l'ascens d'una nova classe social, la burgesia, que necessitava uns nous fonaments per a, d'una banda, superar l'antic règim i, de l'altra, i de manera consecutiva, crear un nou ideari: la modernitat. I nosaltres fem ús i abusem d'aquells conceptes com si, a l'entremig no hagués passat res: guerres pel poder financer del món, alliberaments nacionals, revolucions proletàries (encara que acabessin derrotades), revoltes feministes, capgirament dels conceptes de gènere, d'història, de capitalisme, i tants i tants d'altres esdeveniments i pensaments.

Imatge d'Imanol Buissan.

Mentre la filosofia s'interroga sobre el «pensament postfundacional» (vegeu l'extraordinària col·lecció que dirigeix Laura Llevadot a l'editorial Gedisa), el món de l'art institucional continua aplicant els conceptes fundacionals (nobiliaris, burgesos, del poder) sense profunds replantejaments, quasi diria que amb jovialitat gens impostada. La Laura Llevadot explicava de manera didàctica la qüestió (<https://www.nuvol.com/noticies/laura-llevadot-cal-poder-trair-la-llengua/>): «La nostra situació ve de com es configuren els estats nació en la modernitat. En el moment en què s'originen es creu en un fonament. Aquest fonament havia estat Déu, després és la natura, després la racionalitat, etc. Sempre hi ha un principi que justifica que les coses són com han de ser. En canvi, tots aquest autors postfundacionals diuen que aquests principis fundadors són un mite de la modernitat. [...] El pensament postfundacional diu que, com que no hi ha fundació, el que hem de fer és obrir el polític a l'absència de fonament. La democràcia és acceptar que no hi ha fonament, i aquest principi buit permet la mobilització.»

La nostra missió, doncs, seria que, en el camp de la cultura, de l'art, també ens plantegéssim l'absència d'aquest fonament i, en conseqüència, obrir-nos a la mobilització, permanent. No existeix el geni creador, ni la inspiració, ni la llibertat del creador, encara menys la llibertat del receptor, ni el patrimoni de tots, ni el sublim...

Ens cal un esforç per a situar la visualitat i la literatura en uns extrems de repensar la situació de manera radical. Un exemple: citem contínuament Walter Benjamin quan va definir fa més de 75 anys la pèrdua de l'aura de les obres d'art, però no acabem de conciliar les profundes conseqüències que, en la nostra època, tenen aquells diagnòstics del pensador marxista. No hem sabut resoldre la cruïlla en la qual ens trobem i que Benjamin va veure abans que ningú: la cultura de masses, la cultura popular, la cultura il·lustrada, la cultura marginal i tants altres models conviuen, però les institucions encara fan prevaldre l'art auràtic en l'organigrama de les societats occidentals, i l'halo sagrat dels artistes —d'una certa tipologia d'artistes hereus de la Il·lustració— encara marca els temps actuals sense preguntar-se la vigència d'aquesta estructura caduca.

La concepció i l'ús del museu és un símptoma inequívoc d'aquesta paradoxa: les classes populars que han pogut accedir al món cultural en les societats occidentals a través de l'estudi i del treball (no per la lògica de l'herència familiar o d'altres perversions aristocràtiques) no saben o, pitjor encara, no volen sacsejar els principis i els coneixements que ens han llegat en matèria artística. I, per tant, sobre la preservació d'aquell mateix llegat que es fa en els museus.

La missió no és fàcil. Ens trobem en un punt on hem de replantejar-ho tot i procurar alliberar-nos dels gravàmens, dels cànons que hem heretat d'uns avantpassats que no eren els nostres (a menys que, entre la concurrència que està llegint aquest text hi hagi descendents de monarques, nobles o burgesos proverbials). Fixem-nos en la definició que l'IEC fa de la paraula *museu*: «Lloc on es guarden i s'exposen col·leccions d'obres d'art, d'història natural, d'objectes d'interès, curiositats, etc., amb finalitat cultural.» Guardar i exposar amb finalitat cultural, sentencien els filòlegs normatius, els quals es caracteritzen com sabem per mantenir concepcions lingüístiques ancorades en el passat heteropatriarcal, colonialista, fundacional, si ens mantenim amb els supòsits que explicava Llevadot.

Les preguntes poden ser una allau insaturable: guardar què?, que prové d'on?, que representava els interessos de qui?, que avui representa els interessos de qui?, exposar-los amb finalitat cultural?, què vol dir això?, mantenir els privilegis dels que van encarregar aquelles obres?, vanagloriar la correlació de forces dels temps que representen?, sense cap esperit crític, amb plena submissió?, etc. A propòsit de totes aquestes preguntes, i de tantes altres, no em sé estar de recordar la setena llei de la història de Benjamin, quan escriu: «Qui fins al dia d'avui hagi aconseguit alguna victòria, desfila amb el seguici triomfal en què els dominadors actuals marxen sobre els que avui jeuen en terra. Com sol ser habitual, el seguici triomfal acompanya el botí. Se l'anomena amb l'expressió *béns culturals*.»

Guardar, preservar, conservar, exposar... El museu és un magatzem? Un dipòsit portuari, però net i polit? El museu és un parc d'atraccions perquè en cas contrari la institució no pot sostenir la tropa de conservadors que han de mantenir endreçat el dipòsit? En aquest mateix sentit, el museu és una catedral contemporània, una obra arquitectònica faraònica, amb botigues i bars molt moderns? Sí, ja sé que ara ens hem posat tots d'acord que ara el museu ha de ser un espai productor de coneixement. Però

hem arribat a aquesta conclusió per la part alta dels raonaments o, potser, de les estratègies institucionals; en la base no hem resolt tants i tants problemes que provenen de les funcions per a les quals es van crear els museus. I com es pot produir un coneixement —la qual cosa vol dir superar l'estricta marc informatiu, ensenyar i prou — si no posem en crisi la mateixa institució museística? Posar-la en crisi de debò, no per aparentar que som en un registre postfundacional mentre, en realitat, cohabitarem amb una concepció rànica (carrinclona, tradicionalista) dels béns culturals, com ens assenyalava Benjamin, sempre ell?

No tinc respostes, ho lamento. De moment, només soc en el trajecte de fer-me preguntes. A partir de dades o de sospites que em semblen rellevants. Un apunt: des de la denúncia de les Guerrilla Girls sobre la situació de la dona en el MET de Nova York (doble situació, poques dones artistes en el seu catàleg i presència abusiva de nus de dones en el seu imaginari sexista), no veig que la concepció del museu com a producció de coneixement hagi tingut respostes dràstiques per a subvertir la situació; o n'ha tingut amb la sensació que moltes vegades es tractava de posicionaments provisionals o d'aparador. Per parlar des de la proximitat: en un recompte que reconec mal fet, la presència de dones artistes en la col·lecció permanent del MACBA no arriba al 30%, em sembla que en queda molt lluny. Es fan tallers, conferències i exposicions amb forta presència de teories feministes o postfeministes, però el magatzem del museu català s'assembla als magatzems antics. Ja que parlem del MACBA, també em semblen rellevants els episodis de censura que allà s'han viscut. I no solament per les circumstàncies concretes en les qual s'han produït aquests episodis, la defensa de la monarquia espanyola, sinó perquè quan la institució cultural (es digui MACBA o es digui MoMA) es protegeix fins als extrems de coartar la llibertat, no fa més que solidificar la concepció de la cultura com a botí, com a botí de classe. (Em refereixo no solament a la llibertat del creador, que no deixa de ser un tòpic del sistema fundacional, sinó sobretot a la llibertat del públic, un altre dels temes cabdals de com hem de repensar el museu.)

Acabo aquesta successió de preguntes amb una convicció: en els museus del futur hi hauria d'haver menys conservadors. Ja sé que sembla una astracanada, però el cert és que la institució museogràfica, en el seu delit per preservar el passat, també el passat més recent, com si el pas del temps ni que sigui infinitesimal doti els objectes d'aura

Imatge d'Imanol Buissan.

immediata, no fa més que oblidar les funcions per a les quals necessitem l'art avui dia. I aquestes funcions no haurien de ser conservadores, sinó transformadores, qui sap si devastadores.

Joan Maria Minguet Batllori

Joan Maria Minguet Batllori

Doctor en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona. Professor d'Art Contemporani i de Teoria del Cinema a la Universitat Autònoma de Barcelona (1993-2019). Ha estat President de l'Associació Catalana de Crítics d'Art (2010-2016). Ha publicat més de trenta llibres i ha participat en més de quinze exposicions sobre [...]

[Llegir més](#)

